

Гусле су изворни српски народни музички инструмент. Најчешће су направљене од јаворовог дрвета, са жицом од упредених коњских длака, као и струне гудала. Тон се добија повлачењем гудала по затегнутој жици (или по две жице), производећи оштар и драматичан звук, за шта је потребно велико умеће.

Гусле са само једном жицом срећу се у Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини и Далмацији. Гусле из Лике и Крајине углавном имају две жице.

-Представљати гусле је велика дужност, обавеза, то је завет православља. Јер лепота и сјај српског језика културна Европа је упознала управо преко гусала и епских песама, захваљујући Вуку Караџићу, Гете-у, браћи Грим, Николи Тесли и осталим прегаоцима који су радили у част и славу гусала и који су гусле презентовали, а чији смо ми малени, али надам се, отмени наследници - започео је своју беседу о гуслама Вукојица Сандић, историчар, гуслар, градитељ гусала и гусларски педагог из Београда и наставио:

-О гуслама говорити могло би се надугачко и нашироко. Ја управо припремам једну књигу о гуслама, у коју хоћу да преточим све своје знање о овом инструменту. Од малена сам у гусларству, самоук и пролазио сам кроз „Христове муке“, јер није имао ко да ми покаже.

Пре свега мора постојати воља за нечим што човек ради. Мора се имати мало и природног дара и талента. Али цабе ти сви потоци природног дара и талента, ако немаш занатске вештине, то ће остати само обичан поток и ништа више. Тамо где се уложи рад ту мора да се оваплоти да буде онако како је Бог заповедио.

Желим да поменем што сам повезао гусле и цркву. Гусле и Православна црква су нераскидиви део, и како је један велики владика рекао: „Гусле су продужетак литургије“. Међутим, гусле и црква су се толико удаљили да постоји на стотине гуслара који никада нису ушли у цркву, а тако исто, када уђемо у цркву, на хиљаде верујућих народа кажу: „Ма добро гусле, ја гусле не слушам“. Полако се и томе приближавамо захваљујући оцу Зорану из Капеле Светих врачева Козме и Дамјана у Београду, средом увече држимо часове у цркви и имам више од 20 верујућих момака, тј. људи који редовно иду и на литургије, који прислужују цркву и на тај начин враћамо гусле у цркву.

Гусле и језик гуслара је склад. Први глас кад дете проговори, кажемо да гугуче и тај глас највише личи на глас гусала. Гусле су исконске и имају све што има људско тело. Имају главу, врат, трбух, а струне гусала су једнаке нашим гласним жицама. То треба спојити, осетити, доживети. Гусле морају да имају три основна елемента: музику, драму и разговор. Музика се прави гуслама, драма је песма, а гуслар мора да разговара са гуслама. Није лако бити гуслар. Гуслар мора да буде један страшно добар или озбиљно

велик глумац. Изнети једну песму јесте цело једно позориште. Гуслар мора да буде и писац, и да глуми и да буде Турчин и одважан јунак, када треба.

Код доброг гуслара управо српски језик долази до изражаја и „лепота казане ријечи“. И онај гуслар који нема ту „лепоту казане српске ријечи“, то не може бити добар гуслар. Може направити музику, спојити музику и реч, може имати одличан глас, али и Рудоња има јак глас па није гуслар. Гуслар је онај који успе да споји сва три елемента: да глас и гусле тако уреди и уљуди да то буде „права бесједа“, разговор, рецитација. Много тога треба, више од четрнаест елемената треба да се споји у један, да би био прави, каже један од најпознатијих и најбољих гуслара Вукојица Сандић и додаје мало познате податке о гуслама:

-На једном америчком универзитету током десетогодишњег истраживаја четири доктора наука који су проучавали гусле дошли су до запањујућег резултата да звук гусала лечи осамнаест врста болести, а на скоро све остале превентивно или благотворно делују. Тако је јак утицај звука гусала на човека. Само их треба пажљиво слушати, а најбоље зборе у рукама уметника. Када су гусле у рукама уметника, то је најлепше и најсјајније српско оружје.

Исидора Секулић је, као ученица српске Препарандије у Сомбору, објавила свој први рад у „Школском листу“ из 1894. године, чланак „Шта су Србину гусле?“ у којем је измештају осталог рекла: То оружје, та икона, та светиња народна јесу гусле. Седи гуслар, певајући уз њих оне дивне народне песме, које су пуне морала, истине, правде и других врлина...учио је српчад побожности... био им је. Дакле, учитељ.“

Такав један гуслар је и Вукојица Сандић. Понет мишљу о ширењу знања и умења гусларске вештине на млађу популацију, организовао је Школу гусала „Сандић“ коју тренутно похађа 89 полазника, од којих је 60 активних: 12 ученика из Црне Горе, 6 из Херцеговине и остали су из Србије. Али, како каже Вукојица, сви су Срби осим једног Јапанца, који је није рођен као Србин, али који је узео српску веру и иде у православну цркву и име му је Јован, и који је једна од узданица његове школе.

Градитељи гусала су углавном самоуки мајстори, а међу њима се истичу, градитељи врхунских уметничких гусала, Слободан Бендераћ, Чедомир Нишавић из Бијелог Поља, Милић Шапоњић из Чачка, Драгић Бугарин који ће тек постати добар мајстор, пошто је озбиљно кренуо да прави добре гусле. На овим просторима најпознатији и највећи градитељ гусала био је *пљеваљским* мајстор Драго Кубуровић који је правио ненадмашне гусле, а последњи инструмент је направио почетком 2006. године, три месеца пре но што је преминуо. Можда је понајбоље квалитет звука гусала успео да од њега „скине“ баш наш саговорник, Вукојица Сандић.

Визионар Вукојица Сандић је направио и један искорак и написао ноте за гусле, тако да гуслари у његовој школи уче да свирају по нотама. Више од 2/3 материјала је успео да смести у важећи нотни систем, али понестаје му знања и искуства да тај посао приведе крају. Зато се нада да ће успоставити сарадњу са неким добрим музичарем, који има слуха и дара за гусле, да се удруже и да доврше започето, да би се гусле могле изучавати прво на нашим, српским универзитетима, а онда и на европским и светским. Јер, како је давно написала Исидора Секулић: „Док је једног гуслара и једних гусала, српство неће пропасти.“